

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΠΑΝΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΑΜΑΡΤΙΑ» ΚΑΙ ΤΗΝ «ΟΙΚΟΚΤΟΝΙΑ» ΣΤΗΝ «ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΑΝΟΙΑ» ΚΑΙ ΤΟ «ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΗΘΟΣ»

Ίσως η λεκτική ορολογία και εκφραστική διατύπωση του τίτλου του παρόντος θεολογικού κειμένου να λογίζεται από κάποιους θιασώτες της «ηθικιστικής ή εσωστρεφούς θεολογίας» ως υπερβολική κατά την θεολογική νοηματοδότηση του λεγομένου οικολογικού ζητήματος ή μάλλον δυσχερούς και υπαρξιακών διαστάσεων αυτού προβλήματος, αλλ' όμως ουδόλως είναι υπερβολική όταν ο πλανήτης Γη αργοπεθαίνει σταθερά και σταδιακά, διότι κατά το αποφθευγματικώς διατυπωθέν, οι «λέξεις», οι «όροι» ή τα «ονόματα» αποκαλύπτουν «την των πραγμάτων αλήθειαν». Έτι περισσότερο ισχύουν τα ως άνω, εάν μάλιστα αναλογισθεί κάποιος ότι μέχρι και κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η Ορθόδοξη Εκκλησία, ποιμαίνουσα ή μη, δεν ετοποθετείτο με την πολύτιμη και ρηξικέλευθη διαχρονικώς διδασκαλία των θεοφόρων Πατέρων αυτής για την προστασία της κτιστής δημιουργίας και επί του φλέγοντος και υπαρξιακών διαστάσεων για την επιβίωση του ίδιου του ανθρώπου και του πλανήτη οικολογικού ζητήματος, ενώ και από τον χώρο της λεγομένης ακαδημαϊκής θεολογίας σχεδόν κανείς δεν εθεωρούσε θεολογικώς επιβεβλημένο να ασχοληθεί με σοβαρότητα και τεκμηρίωση για την πνευματική ευθύνη και τον ρόλο της Ορθοδόξου Εκκλησίας, αυτής ταύτης της Ορθοδόξου Θεολογίας, να αφυπνίσει, να εγείρει τις εν υπνώσει συνειδήσεις και να κινητοποιήσει τους πάντες, τις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες, τις λοιπές Χριστιανικές Ομολογίες και άλλες ακόμη θρησκείες, τις κυβερνήσεις των Κρατών, τους ακαδημαϊκούς και εν γένει τους ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών, τους δημοσιογράφους, του τοπικούς κρατικούς ή ιδιωτικούς φορείς και διεθνείς οργανισμούς, αλλά κυρίως το πλήρωμα του εκκλησιαστικού σώματος σε ένα «οικουμενικό οικολογικό επανευαγγελισμό».

Το πρωτόκλητο και πρωτόθρονο εν Ορθοδόξοις Οικουμενικό Πατριαρχείο πραγματοποίησε το πρώτο ρηξικέλευθο και ανατρεπτικώς αφυπνιστικό βήμα για έναν «Οικουμενικό Οικολογικό Επανευαγγελισμό», όταν η Αγία και Ιερά Σύνοδος του Θρόνου κατά την συνεδρία της 6ης Ιουνίου 1989 όρισε και αφιέρωσε την 1η Σεπτεμβρίου εκάστου έτους, εόρτιο ημέρα της «Αρχής της Ινδίκτου», ήτοι της απαρχής του νέου εκκλησιαστικού έτους, στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, απάσης της κτιστής δημιουργίας.

Το πρώτο αυτό ουσιαστικό εκκλησιαστικό οικολογικό βήμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου δικαιώθηκε εν τοις πράγμασι, καίτοι ίσως αρχικώς να προκάλεσε τα επιφυλακτικά ή διστακτικά σχόλια των «ανθρώπων της Εκκλησίας», των πολιτικών ή και των διαφορετικών ειδικοτήτων επιστημόνων, οι οποίοι μέχρι τότε ίσταντο είτε αδιάφοροι είτε αρνητικοί έναντι της Εκκλησίας θεωρώντας άκρως εσφαλμένα ότι το οικολογικό ζήτημα δεν είναι θεολογικό ή πνευματικών διαστάσεων πρόβλημα και επομένως η Εκκλησία είναι αναρμόδια και δεν δικαιούται να ασχοληθεί με αυτό, όταν μάλιστα σύμφωνα με την ορθή παρατήρηση του Ακαδημαϊκού Μητροπολίτου Γέροντος Περγάμου Ιωάννου (Ζηζιούλα) ότι «στα παραδοσιακά εγχειρίδια της θεολογίας δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου χώρος για την οικολογία και το ίδιο ισχύει και για το Ακαδημαϊκό Πρόγραμμα Σπουδών των Θεολογικών Σχολών, Καθολικών, Ορθοδόξων και Προτεσταντικών».

Οι κατ' αρχάς επιφυλακτικώς διστακτικοί ή και αρνητικοί επικριτές της πρωτοβουλίας και αναμίξεως της Εκκλησίας με το λεγόμενο οικολογικό πρόβλημα τάχιστα διεψεύσθησαν όταν το Οικουμενικό Πατριαρχείο με τις πανορθόδοξες και διαχριστιανικές πρωτοβουλίες του για την αφύπνιση όλων των υπευθύνων και την ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινής γνώμης για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος κατέδειξε μέσω διεθνών συμποσίων, συνεδρίων και λοιπών στοχευμένων ενεργειών του ότι το οικολογικό ζήτημα δεν είναι πρόβλημα ηθικό (ή ηθικιστικό) ή ιδεολογικό το οποίο αφορά μόνο τους πολιτικούς ή τους ειδικούς προς το γνωστικό αυτό αντικείμενο επιστήμονες, ούτε επιλύεται με τυπικές νομικές ή ηθικιστικές φόρμουλες, αφού πρωτίστως και ιδιαίζόντως είναι ένα ζήτημα που έχει πνευματικές (θεολογικές) ρίζες και διαστάσεις, ώστε για να αντιμετωπισθεί απαιτείται η αλλαγή νοοτροπίας του συγχρόνου απλήστου και αδηφάγου υπερκαταναλωτή ανθρώπου με την εδραίωση και αποδοχή ενός νέου και γνησίου οικολογικού ήθους και φρονήματος. Για τον λόγο αυτό η πνευματική και παιδαγωγική ευθύνη της Εκκλησίας για την γέννηση, αποδοχή, εμπέδωση και έμπρακτη εφαρμογή από τον σύγχρονο υλιστή και υπερκαταναλωτή άπληστο άνθρωπο αυτού του νέου οικολογικού ήθους και φρονήματος μέσω ενός «οικουμενικού οικολογικού επανευαγγελισμού», είναι μεγάλη και οφείλει αυτή μάχιμα να δώσει την σωστική μαρτυρία της.

Η υπό του άφρονος ανθρώπου καταδυνάστευση και καταστροφή της κτιστής δημιουργίας, η οποία επλάσθη από τον δημιουργό άκτιστο Τριαδικό Θεό «λίαν καλώς», αποτελεί μεγίστη «ύβρι» και «οικολογική αμαρτία» ενώπιον του Θεού. Ο κτιστός άνθρωπος δεν είναι ιδιοκτήτης της κτιστής δημιουργίας ώστε να δικαιούται να καταδυναστεύει ως Τύραννος και να οδηγεί στην απώλεια τον «οίκο» του, ήτοι το φυσικό περιβάλλον, όπου καλείται ως σώφρων και συνετός οικονόμος και κηδεστής, διαχειριστής και φροντιστής να διατηρεί αλώβητη την κτιστή δημιουργία, η οποία εδόθη υπό του φιλανθρώπου Θεού στον ίδιο για να επιβιώσει και να ζήσει επαναπροσφέροντας αυτήν ως «ιερέυς της δημιουργίας», σύμφωνα με την συγκλονιστική θεολογική γραφή του Περγάμου Ιωάννου, στον μόνο κύριο αυτής, τον άκτιστο δημιουργό Τριαδικό Θεό.

Η «οικοκτονία» ως αποτέλεσμα και συνέπεια της «οικολογικής αμαρτίας», που διαπράττει διαχρονικώς ο άπληστος, αδηφάγος υλιστής και υπερκαταναλωτής άνθρωπος, είναι πρωτίστως ένα θεολογικό ή πνευματικών διαστάσεων ζήτημα και έχει τις ρίζες του στο νοσηρό και εγωϊστικό ατομοκεντρικό πνευματικό υπόβαθρο του μεταπτωτικού ανθρώπου, ο οποίος αρνείται την «τάξη» της κτιστής δημιουργίας και από σώφρων και εχέφρων καλός οικονόμος έχει μετατραπεί σε δυνάστη και τύραννο χωρίς φραγμούς και όρια στις πράξεις και τα οικοκτονικά έργα του, αφού αδιαλείπτως βιάζει και καταστρέφει την κτιστή δημιουργία αντί να την επαναπροσφέρει, σύμφωνα με το λειτουργικό: «Τα Σα εκ των Σων Σοι προσφέρονεν», στον κατά πάντα και δια πάντα δημιουργό και ποιητή των όλων άκτιστο Τριαδικό Θεό.

Κάθε πράξη βιασμού και καταδυναστεύσεως της κτιστής δημιουργίας από τον φίλαυτο, εγωιστή, φιλήδονο, υλιστή, απλήστως αδηφάγο καταναλωτή σύγχρονο άνθρωπο, συνιστά «οικολογική αμαρτία», η οποία γεννά την «οικοκτονία» και αποτελεί όντως μεταπτωτική «οικολογική ύβρι» που αποκαλύπτει το νοσηρό πνευματικό υπόβαθρο επί του οποίου εδράζεται η αντίληψη του εγωπαθούς και υλικώς, κυρίως δε οντολογικώς και πνευματικώς, ανικανοποίητου και προσκολλημένου στην κτιστή και φθαρτή ύλη ανθρώπου ότι ως το υπέρτατο λογικό ον έχει δήθεν ενώπιον του δημιουργού ακτίστου Θεού το «ανεξέλεγκτο δικαίωμα» να φθείρει, να καταδυναστεύει, να βιάζει, να εκμεταλλεύεται και να οδηγεί αντί

στην εν Χριστώ σωτηρία, δυστυχώς στην ολική απώλεια της κτιστής δημιουργίας που καθημερινώς εξαντλείται και αργοπεθαίνει σταδιακά και σταθερά.

Αυτή όμως η εξοφθάλμως βεβαιωμένη «οικολογική πτώση» ή «οικολογική ύβρι», συναποτελούν απότοκα της οικολογικής αμαρτίας», δηλαδή της οντολογικής μεταθέσεως και ανατροπής των ορίων και όρων της κτιστής δημιουργίας, επειδή ο αλαζονικός και υλόφρων άνθρωπος στο βωμό του «υπερτροφικού εωσφορικού εγώ» του θεοποίησε την κτιστή φθαρτή ύλη και τοιουτοτρόπως την καταναλώνει με άπληστο και αδηφάγο τρόπο δημιουργώντας έναν δικό του «κόσμο-κόλαση», και αναιρώντας την από Θεό τάξη και αρμονία της κτιστής δημιουργίας.

Στο νοσηρό και στρεβλό αυτό πνευματικών διαστάσεων πλαίσιο η υπό του επηρμένου, φίλαντου και εγωπαθούς κτιστού ανθρώπου συντελουμένη «οικολογική αμαρτία» ως μεγίστη «οικολογική πτώση» γεννά την «οικοκτονία», την «οικολογική ύβρι», και συνάμα ο εωσφορικός εγωϊσμός ως γενεσιουργός μήτρα της πτώσης του ανθρώπου οδηγεί τον τυφλωμένο άνθρωπο στην κατάργηση του ακτίστου Θεού και στην «αυτοθεοποίησή» του με συνακόλουθη συνέπεια την «κατά το συναμότερον» απώλεια του ιδίου και της κτιστής δημιουργίας ή μάλλον της «συναπωλείας» της κτιστή δημιουργίας και του ιδίου.

Ο Μητροπολίτης Γέρων Περγάμου Ιωάννης (Ζηζιούλας), ο οποίος πρώτοποριακώς πολύ προγενέστερα της προειρημένης Συνοδικής αποφάσεως του Οικουμενικού Πατριαρχείου εν έτει 1989, συνέγραψε και δημοσίευσε το έτος 1967, όταν τότε ουδείς έκανε λόγο για το οικολογικό ζήτημα, ένα θεολογικό κείμενό του, υπό τον τίτλο: «Η ευχαριστιακή θεώρηση του κόσμου και ο σύγχρονος άνθρωπος», ενώ πολλά έτη αργότερα δημοσίευσε και για τον ελληνόφωνο αναγνώστη τις τρεις διαλέξεις του, οι οποίες εδόθησαν στην αγγλική γλώσσα, κατά τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 1989, στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου (King's College).

Στο προλογικό σημείωμα της ελληνόφωνης εκδόσεως, υπό τον τίτλο: «Η κτίστη ως ευχαριστία. Θεολογική προσέγγιση στο πρόβλημα της Οικολογίας», αναφέρει ευσύνοπτα τα άκρως επίκαιρα και αφυπνιστικά προς όλους, ήτοι τόσο προς την ποιμαίνουσα Εκκλησία όσο προς και την Ακαδημαϊκή Θεολογία, γράφοντας ότι: *«Η ενασχόληση με το οικολογικό πρόβλημα, ή όπως σωστότερα θα το ονομάζαμε, το πρόβλημα της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος του ανθρώπου, δεν είναι πλέον πολυτέλεια για τη θεολογία. Η ραγδαία επιδείνωση της σχέσεως του ανθρώπου με το φυσικό του περιβάλλον παίρνει πλέον εφιαλτικές διαστάσεις. Όσοι τυχόν αφήνουν το ζήτημα αυτό στην επέμβαση του Θεού και μόνον, παραβλέπουν και υποτιμούν τη σημασία της ανθρωπίνης ελευθερίας και ευθύνης. Ο Θεός θα απαιτήσει λόγον από τους ανθρώπους για την τύχη του υλικού κόσμου, τον οποίον τους έχει παραδώσει «εργάζεσθαι και φυλάσσειν (Γεν. 2,15).*

Όταν οι άνθρωποι καταστρέφουμε, ή αφήνουμε να καταστραφεί, είτε από άγνοια είτε από αδιαφορία, και «ιερό» εφησυχασμό, τη δημιουργία του Θεού, προσβάλλουμε το Δημιουργό της, ο Οποίος όχι μόνο την έπλασε «καλή λίαν», αλλά και την προόρισε να γίνει διά του ανθρώπου εν Χριστώ μέτοχος της ζωής και της δόξας του. Η πατερική θεολογία και η Ορθόδοξη Εκκλησία έχουν διά μέσου των αιώνων διαμορφώσει και διαπλάσει ένα ήθος και μία νοοτροπία βαθύτατου σεβασμού προς την υλική κτίση, και αυτό ακριβώς υποχρεώνει όλους όσοι ανήκουμε στην Εκκλησία αυτή να εγκύψουμε στην παράδοσή μας και να διδαχθούμε από αυτήν τη σωστή στάση προς την υλική δημιουργία, που μας επιβάλλουν οι δύσκολοι, αν όχι και αποκαλυπτικοί, αυτοί καιροί».

Σε μια περισσότερο ενδελεχή θεολογική προσέγγιση του λεγομένου οικολογικού ζητήματος του οποίου τόσο η γέννηση όσο και η λυσιτελής αντιμετώπιση έχει επίκεντρο τον άνθρωπο με την αυτεξουσιότητα και ελευθέρα βούληση και προαίρεσή του, ο Μητροπολίτης Γέρων Περγάμου Ιωάννης στο πλαίσιο μιάς «θεολογικής οικολογίας» ή «οικολογικής θεολογίας», εν τέλει δε μιάς «ορθοδόξου ανθρωπολογίας και κοσμολογίας», σε μία αξιομνημόνευτη και βαρύνουσα θεολογικής σημασίας εισήγηση - ομιλία του, υπό τον τίτλο: *«Άνθρωπος και κόσμος στο Θεολογία του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού. Η σχέση του ανθρώπου με την υπόλοιπη κτίση, έχει σωτηριολογικές και οντολογικές συνέπειες»*, η οποία εδόθη στο Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, επισημαίνει τα εξής: *«ο άνθρωπος κατά τον άγιο Μάξιμο, έχει ένα μοναδικό προνόμιο: μετέχει εξ' ίσου του υλικού και του νοερού κόσμου. Αν ο Θεός ήθελε να σωθούν και να ζήσουν αιώνια μόνο τα νοερά και πνευματικά όντα, (π.χ. μόνο οι ψυχές), τότε δεν θα χρειαζόταν η σάρκωση του Λόγου. Το ότι ο Λόγος προσέλαβε σώμα υλικό, αποδεικνύει ότι ο Θεός ήθελε να φέρει σε κοινωνία και ένωση μαζί Του όλη την υλική κτίση. Να λοιπόν η πρώτη και μεγάλη οικολογική συνέπεια της Χριστολογίας του Αγίου Μαξίμου: Το φυσικό περιβάλλον, είναι προορισμένο από τον Θεό, να ανυψωθεί κι αυτό μαζί με τον άνθρωπο, σε κοινωνία με τον ίδιο το Θεό. Ο Θεός δεν θέλει τη σωτηρία μόνο του ανθρώπου, αλλά και όλης της κτίσεως.*

Αυτός ο ύψιστος και θείος προορισμός του υλικού κόσμου, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο αν ο άνθρωπος έδινε ελεύθερα τη συγκατάθεσή του. Το αυτεξούσιο, δηλαδή η ελευθερία, δόθηκε από τον Θεό στον άνθρωπο, ως πλασμένον κατ' εικόνα Θεού, και αυτό αποτελεί το διακριτικό του γνώρισμα από τα ζώα και τη λοιπή υλική κτίση.

Χωρίς την ελεύθερη συγκατάθεση του ανθρώπου, η σωτηρία της κτίσεως θα ήταν αποτέλεσμα εξαναγκασμού, και δεν θα είχε καμία αξία, γιατί θα προσέκρουε στην αγάπη του Θεού (η αγάπη πάντοτε σέβεται την ελευθερία). Ο άνθρωπος λοιπόν δημιουργήθηκε ελεύθερος, να κυριαρχεί στην λοιπή υλική δημιουργία όπως μαρτυρεί και η Γραφή: «Αυξάνεσθε και πληθύνεσθε και κατακυριεύσατε της γης, και άρχειν επί των ερπετών»..., αλλά την ελευθερία του αυτή την έλαβε από τον Θεό, όχι για να καταστρέφει, αλλά για να ενώνει με τον Θεό τον υλικό κόσμο. Ο άνθρωπος θα γινόταν έτσι ο μικρόκοσμος, που θα μεσίτευσε μεταξύ ουρανού και γης, Θεού και κόσμου...

Με λίγα λόγια, λέγει ο άγιος Μάξιμος, ότι η σάρκωσις του Λόγου εσήμαινε την ανακεφαλαίωση των πάντων και την υπέρβαση όλων των διαιρέσεων πάλι διά του ανθρώπου. Κι έτσι έχουμε μία ένωση εδώ, και του ανθρώπου με την κτίση. Η κτίση δηλαδή με τον άνθρωπο γίνεται μία ενότητα. Γίνεται όπως λέγει: «καθάπερ άλλον άνθρωπον». Η κτίσις είναι σαν να γίνεται ένας άνθρωπος κι αυτή, η οποία πλέον επικοινωνεί με τον Θεό διά του ανθρώπου. Αποκτά δηλαδή ένα στόχο, μία κεφαλή, ένα χέρι, το οποίο φέρει σε κοινωνία όλη τη δημιουργία με τον Θεό. Το βαρυσήμαντο αυτό χωρίο, μας αποκαλύπτει ότι για τον Άγιο Μάξιμο, ο σκοπός της ενανθρωπίσεως, δεν είναι άλλος από το να πραγματοποιήσει την ένωση όλης της κτίσεως, «καθάπερ άνθρωπον άλλον», δηλαδή διά του ανθρώπου και εν τω ανθρώπω, ώστε να αποφευχθεί η επάνοδος εις το «μη είναι» («εις το μη ον πάλιν μεταχωρήσαι»).

Η ενδελεχής μελέτη της Ορθοδόξου παραδόσεως και πατερικής θεολογικής διδασκαλίας, μας αποκαλύπτει έναν «άγνωστο κόσμο», άγνωστο εν πολλοίς και στους πολλούς - δυστυχώς ακόμη και στους λεγομένους «ανθρώπους της εκκλησίας», έναν όντως «άγνωστο οικολογικό θεολογικό» πλούτο γνώσεως και σοφίας ως οντολογική - υπαρξιακών

διαστάσεων - πρόταση για να «ζήσει ο κόσμος», η υλική δημιουργία, άπασα η κτιστή δημιουργία, έχοντας στο επίκεντρο αυτής την ελευθέρα και αβίαστη βούληση και προαίρεση, συγκατάβαση και συναίνεση του ανθρώπου ως οικονόμου και «ιερέως» της υλικής δημιουργίας, ώστε ο,τιδήποτε λογικό και άλογο δημιούργημα να σωθεί εν αναφορά και επαναπροσφορά προς τον δημιουργό άκτιστο Θεό διά του ανθρώπου ως κορωνίδος της όλης δημιουργίας.

Όταν όμως η αδιαλείπτως βιαζόμενη και καταδυναστευόμενη υλική δημιουργία υπομένει έναν γοργό - κατά τις τελευταίες δεκαετίες - σταδιακό και σταθερό θάνατο, οφείλουμε να επισημάνουμε την μεγάλη ευθύνη κυρίως του Δυτικού Χριστιανικού κόσμου, ήτοι του Προτεσταντικού και Ρωμαιοκαθολικού Χριστιανισμού, στη διαμόρφωση και εδραίωση μιάς «υπερκαταναλωτικής αντιοικολογικής νοοτροπίας» και μιάς εγωπαθούς και φιλήδονης αντιλήψεως στο όνομα του καπιταλιστικού κέρδους και των υλικών απολαύσεων μέσω της ολικής εκμεταλλεύσεως της υλικής δημιουργίας.

Ο Αμερικανός ιστορικός Lynn White, τον οποίο συχνά επικαλείται σε πολλές ρηξικέλευθες και πρωτοποριακά καινοτόμες θεολογικές - οικολογικές μελέτες του ο Μητροπολίτης Γέρων Περγάμου Ιωάννης, γράφοντας για τις ιστορικές ρίζες του οικολογικού προβλήματος εντοπίζει την γενεσιουργό αιτία αυτού στη δυτική διανοητική παράδοση και στις λογικοκρατούμενες απόψεις της περί του ανθρώπου, και επιρρίπτει στη Θεολογία και την Εκκλησία ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης γι' αυτή την τραγική οικολογική εξέλιξη. Αξιολογώντας μάλιστα την παραπάνω άποψη ο Μητροπολίτης Περγάμου αναφέρει: *«Πέρα από το αν συμφωνεί κανείς ή διαφωνεί μ' αυτή τη θέση ενός σύγχρονου ιστορικού, δεν μπορεί ν' αμφισβητήσει ότι η ιστορία πρέπει να έχει κάτι να μας διδάξει για τις ρίζες της σημερινής κρίσεως και ότι η θρησκεία και ειδικά ο Χριστιανισμός, που ήταν μία κυρίαρχη δύναμη στη διαμόρφωση του πολιτισμού μας διά μέσου των αιώνων, τουλάχιστον μέχρι την εποχή του Διαφωτισμού - θα πρέπει να έχει παίξει κάποιο ρόλο στη δημιουργία της κρίσεως».*

Ο Σχολαστικισμός και η ακραία λογικοκρατούμενη θεολογική σκέψη και διδασκαλία της Δυτικής Εκκλησίας, η οποία θεοποίησε το «λογικό» του ανθρώπου, είχε ως συνέπεια στο διάβα των αιώνων να μεταμορφωθεί σε ένα «άψυχο ορθολογιστικό» και «αρτηριοσκληρωτικά λογικοκρατούμενο», εγωκεντρικό, εωσφορικά εγωϊστικό, φίλαυτο και αλαζονικά άπληστο καταναλωτικό ον, που απώλεσε την μοναδικότητα και ιερότητα του ανθρωπίνου προσώπου και «ζει για να παράγει και να καταναλώνει», κατατρώγοντας την από Θεού δωρεά της υλικής δημιουργίας και διαπράττοντας «οικολογική ύβρι» ή εν άλλαις λέξεσιν «οικολογική αμαρτία».

Ο δυτικός θρησκευτικός ευσεβισμός, ο οποίος μέσω της επιτυχούς εργασίας εγέννησε το λεγόμενο δυτικό «ασκητικό κίνημα», και ο πουριτανισμός (ηθικισμός) ανεπτύχθησαν ως θεολογικές αντιλήψεις χωρίς αναφορά προς τον σεβασμό και την ιερότητα της υλικής δημιουργίας, αποτελώντας εκφάνσεις του προτεσταντικού καλβινισμού, ο οποίος εγέννησε ή συνέβαλε τα μέγιστα στην εδραίωση του προτεσταντικού δυτικού καπιταλισμού και του υπερκαταναλωτισμού που τρέφεται από την παραγωγή με σκοπό το κέρδος και εξαντελί και κατατρώγει τους φυσικούς πόρους στο βωμό μιάς επίπλαστης και ουτοπικής υλιστικής ευτυχίας την οποία τόσο απεγνωσμένα και απελπιστικώς ατέρμονα αποζητά ο σύγχρονος και υλόφρων υπερκαταναλωτής άνθρωπος.

Σύμφωνα δε με τον Γερμανό Κοινωνιολόγο και φιλόσοφο Max Weber (1864-1920), στο κλασικό έργο του: *«Η προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του Καπιταλισμού»*, και καθώς

αναφέρεται στην προσπάθεια κατανόησης της δυτικής καπιταλιστικής αναπτύξεως, επισημαίνεται ότι αυτή συντελέστηκε λόγω της συνδέσεως της προτεσταντικής θεολογίας περί σωτηρίας της ψυχής με μία «εργασιακή ηθική», η οποία δίνει ιδιαίτερα έμφαση στη σκληρή εργασία, στη συστηματική αποταμίευση και στον ψευδεπίγραφο «ασκητικό βίο» που δεν επιτρέπει άσκοπες σπατάλες. Αυτή λοιπόν η προτεσταντική «εργασιακή ηθική», η οποία οδήγησε στη μοναδικότητα της δυτικής, άκρως ρασιοναλιστικής (λογικοκρατούμενης), καπιταλιστικής αναπτύξεως, έχει επιβληθεί σήμερα χωρίς πια θρησκευτικό υπόβαθρο σε όλο τον κόσμο.

Εάν όμως η «οικολογική πτώση» του συγχρόνου υπερκαταναλωτή και υλιστή ανθρώπου έχει ως τραγική συνέπεια τον σταδιακό και σταθερό θάνατο της υλικής δημιουργίας, η οποία οδηγείται στον ολικό αφανισμό, ως απότοκο της «οικολογικής ύβρεως» που όντως αποτελεί «οικολογική αμαρτία, έρχεται ως «οικολογικό αντίδοτο» η διδασκαλία και παράδοση της Ορθόδοξου Εκκλησίας προκειμένου να αφυπνίσει, να εγείρει συνειδήσεις για να επιτευχθεί σε παγκόσμιο επίπεδο ένας «οικολογικός επανευαγγελισμός» έχοντας ως επίκεντρο πρωτίστως την «οικολογική μετάνοια» και το γνήσιο «οικολογικό ήθος» για να αποφευχθεί ο συντελούμενος «οικολογικός μηδενισμός», η ολική απώλεια της υλικής δημιουργίας και συνακόλουθα του άμεσα και υπαρξιακά εξαρτώμενου από το φυσικό περιβάλλον κτιστού ανθρώπου.

Η αποτροπή της «οικοκτονίας» για να ζήσει ο άνθρωπος και ο κόσμος δεν μπορεί να συντελεσθεί με έναν μαγικό ή εξαναγκαστικό τρόπο, αλλά με έναν βιωματικό και έμπρακτο «οικολογικό επανευαγγελισμό» σύμφωνα με τις πνευματικές προϋποθέσεις και δυνατότητες τις οποίες διαθέτει και προσφέρει η Ορθόδοξη Εκκλησία και Θεολογία, όπως εύστοχα ο Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης επικαλείται στην περί «Ανθρώπου και Κόσμου Θεολογία» του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού μελέτη του, υπογραμμίζοντας τα όχι και τόσο αυτονόητα για τον σύγχρονο υλιστή και υπερκαταναλωτή, δυνάστη και τύραννο της υλικής δημιουργίας κτιστό άνθρωπο, ως ακολούθως: *«Αυτό το μοναδικό προνόμιο της μετοχής του, τόσο στον υλικό, όσο και στον πνευματικό και νοερό κόσμο, δόθηκε στον άνθρωπο για έναν υψηλό σκοπό: Να βοηθήσει την κτίση να υπερβεί τη φυσική της θνητότητα και να ενωθεί με τον μόνον φύσει αθάνατο Θεό. Ο άνθρωπος λοιπόν πλάστηκε όχι για να γίνει κυρίαρχος και εξουσιαστής της φύσεως αλλά για να γίνει ιερέας της. Να την πάρει στα χέρια του και να την αναφέρει στον Θεό. Με τον τρόπο αυτό, ο άνθρωπος αποδεικνύεται απαραίτητος για τη φύση, αλλά και η φύση για τον άνθρωπο...»*

Ο Χριστός σώζει την κτίση χωρίς να καταργήσει τον άνθρωπο. Ο άνθρωπος εξακολουθεί να παραμένει το κλειδί για τη ζωή του κόσμου. Όσο πιο πολύ ενώνεται με τον Θεό, τόσο πιο πολύ λυτρώνεται και η κτίση όλη από τη φθορά. Και όσο πιο πολύ αυτονομείται από τον Θεό, και ανάγει τον εαυτό του σε Θεό, τόσο περισσότερο στενάζει η κτίση κάτω από το πέλημα του».

Ο «οικολογικός επανευαγγελισμός» δεν είναι και ούτε μπορεί να είναι μία αφηρημένη έννοια συνοδευόμενη από βερμπαλισμούς, μεγαλοστομίες και βαρύγδουπες εκφράσεις, αλλά να είναι «λόγω και έργω» και κυρίως «μπολιασμένη με «οικολογική μετάνοια» και «οικολογικό ήθος». Όλες οι λύσεις αποδεικνύονται ανεπαρκείς και εφήμερες, όταν περιορίζονται μόνο σε πολιτικές διακηρύξεις και διεθνείς συμφωνίες, σε τεχνοκρατικές μελέτες και προτεινόμενα αντίμετρα ανάπτυξης ή σε εφαρμογή αυστηρών νομικών πλαισίων ως τιμωρία για τους δυνάστες και ολετήρες του φυσικού περιβάλλοντος. Το προτεινόμενο από την Εκκλησία και την Θεολογία «οικολογικό ήθος» στο πλαίσιο της «οικολογικής

μετάνοιας και μεταστροφής» μπορεί να συμβάλλει στην πνευματική αλλαγή νοοτροπίας και στάσεως ζωής του κατακυριευμένου από τον «υλικό ευδαιμονισμό» του συγχρόνου ορθολογιστή αδηφάγου ανθρώπου, ο οποίος δεν «οικολογεί θεολογικώς αλλά οικοκτονεί καταναλωτικώς».

Η Ορθόδοξη Εκκλησία με επίκεντρο το Πρωτόκλητο και Πρωτόθρονο εν Ορθοδόξοις Οικουμενικό Πατριαρχείο «οικολογεί θεολογικώς» και «θεολογεί οικολογικώς» για να αντιμετωπίσει δραστικά την «οικοκτονία» όχι με ένα «ακατάσχετο ευχολόγιο», αλλ' έχοντας ως πρόταση την «ορθόδοξη ασκητική», η οποία γεννά την «οικολογική ασκητική», προκειμένου να ανατραπεί η απλείστως αδηφάγος καταδυνάστευση της υλικής δημιουργίας. Η λιτότητα, ολιγάρκεια και εγκράτεια στην ανθρώπινη ζωή δεν είναι κλήρος μόνο των μοναχών αλλά οντολογικά στοιχεία της «ορθοδόξου ασκητικής» για κάθε άνθρωπο, ο οποίος επιλέγει να έχει μέτρο στη ζωή του χωρίς τις συνήθειες ακρότητες υπό την μορφή του υλικού υπερκαταναλωτισμού και ευδαιμονισμού.

Ο ασκητισμός της Ορθοδόξου Εκκλησίας ή εν άλλαις λέξεσι ο «οικολογικός ασκητισμός» με την λιτότητα, ολιγάρκεια και εγκράτεια είναι δυνατό να σώσουν την υλική δημιουργία για να ζήσει ο κόσμος και ο άνθρωπος διασφαλίζοντας μία όντως βιώσιμη «οικολογική ανάπτυξη» έχουσα ως υπόβαθρο την «αειφόρο ανάπτυξη» ή «πράσινη ανάπτυξη», ώστε να προστατευθούν οι συνεχώς και ραγδαίως εξαντλούμενοι φυσικοί πόροι από την υπερκαναλωτική μανία του σύγχρονου ανθρώπου, ο οποίος δυστυχώς και τραγικώς ασπάζεται το «δόγμα: «από την παραγωγή στην κατανάλωση», προκειμένου να ικανοποιήσει τις άκριτες και άπληστα ακόρεστες υλικές επιθυμίες του.

Όσον αφορά την «ασκητική» της Ορθοδόξου Εκκλησίας, η οποία δύναται να λειτουργήσει ως «οικολογικό αντίδοτο» στην άκριτη και άκρατη «οικοκτονία», θα πρέπει να επισημάνουμε ότι αυτή η ορθόδοξη ασκητική δεν αποτελεί μία μεταφυσική διανοητική σύλληψη, αλλά τουναντίον βιούται εμπράκτως και αποτελεσματικώς όταν ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται με σεβασμό την ιερότητα όλης της υλικής δημιουργίας και την σχέση που έχει με αυτήν, μία σχέση όχι «κυριάρχου και δυνάστου», αλλά «ως ιερέως και λειτουργού», «καλού καγαθού διαχειριστού της παρακαταθήκης» του Πατρός Δημιουργού του και την οποία εν τέλει «αναφέρει», την «επαναπροσφέρει» στον «Ποιητή των όλων».

Ο Μητροπολίτης Γέρων Περγάμου Ιωάννης ερμηνεύοντας θεολογικά την εκδοθείσα στις 18 Ιουνίου 2015 Παπική Εγκύκλιο (Laudato Si), η οποία αναφέρεται στον σεβασμό και την προστασία της υλικής δημιουργίας, επισημαίνει ότι: *«Η Εκκλησία πρέπει τώρα να εισαγάγει στην διδασκαλία της την αμαρτία για το φυσικό περιβάλλον, την οικολογική αμαρτία. Η μετάνοια πρέπει να επεκταθεί για να καλύψει τις ζημίες που κάνουμε στην φύση τόσο ως άτομο όσο και ως κοινωνίες. Αυτό πρέπει να φέρει στην συνείδηση του κάθε Χριστιανού που ενδιαφέρεται για την σωτηρία του...»*

Η οικολογική αμαρτία είναι αμαρτία, όχι μόνο κατά του Θεού, αλλά και εναντίον του πλησίον μας. Και είναι αμαρτία, όχι μόνο του άλλου, αλλά και του δικού μας χρόνου, αλλά και - και αυτό είναι σοβαρό - έναντι των μελλοντικών γενεών... Όλα αυτά μας καλούν για το τι μπορούμε να περιγράψουμε ως ένα οικολογικό ασκητισμό... ο ασκητισμός είναι μία δυσάρεστη ιδέα στην σημερινή κουλτούρα μας, η οποία μετρά την ευτυχία και την πρόοδο με την αύξηση του κεφαλαίου και της κατανάλωσης. Δεν θα ήταν ρεαλιστικό να αναμένουν οι κοινωνίες μας να υιοθετήσουν τον ασκητισμό με τον τρόπο του Αγίου Φραγκίσκου και των Πατέρων της Ερήμου της Ανατολής που έχουν βιώσει. Αλλά το πνεύμα και το ήθος του ασκητισμού μπορεί

και πρέπει να υιοθετηθεί, αν ο πλανήτης μας πρέπει να επιβιώσει. Αυτοσυγκράτηση στην κατανάλωση των φυσικών πόρων είναι μία ρεαλιστική στάση και πρέπει να βρεθούν τρόποι για να τεθεί ένα όριο στην τεράστια σπατάλη των φυσικών υλικών...».

Τα ως άνω προσέλαβαν πανορθόδοξου και διορθόδοξου, έτι δε και διαχριστιανικού, κύρους θεμελίωση διά των αποφάσεων της Αγίας και Μεγάλης εν Κρήτη Συνόδου της Ορθοδοξίας εν έτει 2016, όταν το επισκοπικό σώμα των Πατέρων της Πανορθόδοξου Αγίας και Μεγάλης Συνόδου αναφερόμενο στο λεγόμενο οικολογικό ζήτημα, διακήρυξε «*expressis verbis erga omnes*», ότι: «*Αι ρίζαι της οικολογικής κρίσεως είναι πνευματικά και ηθικά, ενδιάθετοι εις την καρδίαν εκάστου ανθρώπου. Αυτή η κρίσις επιδεινούται κατά τους τελευταίους αιώνας εξ αιτίας των ποικίλων διχασμών προκαλουμένων από ανθρώπινα πάθη, όπως η πλεονεξία, η απληστία, ο εγωϊσμός, η αρπακτική διάθεσις και από τας επιπτώσεις αυτών επί του πλανήτη, ως η κλιματική αλλαγή, η οποία πλέον απειλεί εις μέγαν βαθμόν το φυσικόν περιβάλλον, τον κοινόν ημών «οίκον».* Η ρήξις της σχέσεως ανθρώπου και κτίσεως είναι διαστρέβλωσις της αυθεντικής χρήσεως της δημιουργίας του Θεού. Η αντιμετώπισις του οικολογικού προβλήματος επί τη βάσει των αρχών της χριστιανικής παραδόσεως απαιτεί όχι μόνον μετάνοιαν διά την αμαρτίαν της εκμεταλλεύσεως των φυσικών πόρων του πλανήτη, ήτοι ριζικήν αλλαγὴν νοοτροπίας και συμπεριφοράς, αλλά και ασκητισμόν, ως αντίδοτον εις τον καταναλωτισμόν, εις την θεοποίησιν των αναγκών και εις την κτητικήν στάσιν. Προϋποθέτει επίσης και την μεγίστην ευθύνην ημών να παραδώσωμεν εις τας επερχόμενας γενεάς βιώσιμον φυσικόν περιβάλλον και την χρήσιν αυτού κατά θείαν βούλησιν και ευλογίαν. Εις τα μυστήρια της Εκκλησίας καταφάσκειται η δημιουργία και ο άνθρωπος ενδυναμώνεται δια να λειτουργή ως οικονόμος, φύλαξ και «ιερεύς» αυτής, προσάγων ταύτην δοξολογικῶς τῷ Δημιουργῷ - «*Τὰ Σα ἐκ τῶν Σῶν, Σοι προσφέρομεν κατὰ πάντα και δια πάντα*» - και καλλιεργῶν ευχαριστιακὴν σχέσιν με την κτίσιν. Η Ορθόδοξος αὐτὴ ευαγγελικὴ και πατερικὴ προσέγγισις στρέφει ἐπίσης την προσοχὴν μας εις τας κοινωνικὰς διαστάσεις και τας τραγικὰς επιπτώσεις της καταστροφῆς του φυσικοῦ περιβάλλοντος».

Η Αγία και Μεγάλη εν Κρήτη Σύνοδος των Πανορθόδοξων ως έχουσα απολύτως συναίσθηση της ευθύνης και αποστολής της Ορθόδοξου Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο και αντιλαμβανόμενη τις επικίνδυνες διαστάσεις του οικολογικού ζητήματος εξέπεμψε σε ὅλη την οικουμένη μήνυμα εγρηγόρσεως και αφυπνίσεως, επισημαίνοντας ότι: «*Η οικολογική κρίσις, η οποία συνδέεται προς τας κλιματολογικὰς αλλαγὰς και την υπερθέρμανσιν του πλανήτη, καθιστὰ επιτακτικόν το χρέος της Εκκλησίας ὡς συμβάλῃ, διά των εις την διάθεσιν αυτής πνευματικῶν μέσων, εις την προστασίαν της δημιουργίας του Θεού εκ των συνεπειῶν της ανθρωπίνης απληστίας. Η απληστία διά την ικανοποίησιν των υλικῶν αναγκῶν οδηγεί εις την πνευματικὴν πτώχευσιν του ανθρώπου και εις την καταστροφὴν του περιβάλλοντος. Δεν πρέπει να λησμονήται ὅτι ο φυσικὸς πλοῦτος της γῆς δεν είναι περιουσία του ανθρώπου, ἀλλὰ του Δημιουργοῦ: «*Του Κυρίου ἡ γῆ και το πλήρωμα αυτής, ἡ οικουμένη και πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ*» (Ψαλμ. κγ', 1). Οὕτως, ἡ Ορθόδοξος Εκκλησία τονίζει την προστασίαν της δημιουργίας του Θεοῦ διά της καλλιεργείας της ευθύνης του ανθρώπου ἐναντι του θεοσδότου περιβάλλοντος και διά της προβολῆς των ἀρετῶν της ὀλιγαρκείας και της εγκρατείας. Οφείλομεν να ἐνθυμώμεθα ὅτι ὄχι μόνον αἱ σημεριναί, ἀλλὰ και αἱ μελλοντικαὶ γενεαὶ ἔχουν δικαίωμα ἐπὶ των φυσικῶν αγαθῶν, τα οποία μας ἐχάρισεν ὁ Δημιουργός».*

Σε μία εποχὴ λοιπὸν που ὅλοι ομιλοῦν για το οικολογικὸ πρόβλημα ἢ την οικολογικὴ κρίση και εἶναι της «μόδας» να χαρακτηρίζεται ἢ αυτοχαρακτηρίζεται κάποιος ως

«οικολόγος», ας ακούσουμε την εμπνευστική πρόταση του Μητροπολίτου Γέροντος Περγάμου Ιωάννου, ο οποίος εναγωνίως θέτει τον δάκτυλο «επί τον τύπον των ήλων», γράφοντας χαρακτηριστικά: *«Έτσι η επιτυχής αντιμετώπιση του οικολογικού προβλήματος θα παραμείνει σε κάθε περίπτωση υπόθεση ήθους και όχι ηθικής, νοοτροπίας και στάσεως απέναντι στον κόσμο και στο Θεό και όχι κανόνων δικαίου. Ίσως για κανένα άλλο θέμα η σημασία της Εκκλησίας να μην είναι τόσο καίρια όσο για το οικολογικό πρόβλημα. Μέσα στην Εκκλησία ο άνθρωπος εθίζεται από τη νηπιακή του ακόμα ηλικία στο να παίρνει μία ορισμένη θέση έναντι του περιβάλλοντός του, του φυσικού και κοινωνικού. Εκεί θα μάθει να σέβεται και να τιμά την ύλη, κατά τη φράση του Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, ως οργανικό στοιχείο της σχέσεώς του με το Θεό... Η Εκκλησία πρέπει να είναι σωστή σε όλα αυτά, για να γίνει χώρος εθισμού των ανθρώπων σε ένα νέο ήθος. Ας προσέξει η Ορθόδοξη Εκκλησία το σημείο αυτό, γιατί πολύ το έχει παραμελήσει για χάρη μιάς δήθεν πιο πνευματικής ή ηθικής θρησκευτικότητας».*